

С Т А Н О В И Щ Е

От: **Доц. д-р Доброслав Емилов Моллов**
УНСС, катедра „МИО и бизнес“
Научна специалност: „Световно стопанство и МИО“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Константин Ценков Иванов**
Тема на дисертационния труд: **Стратегии за навлизане на японския пазар в условия на Общество 5.0**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3993 / 18.12.2025 г. на Заместник-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Константин Иванов се е обучавал по докторска програма към Катедра „МИО и бизнес“ на УНСС по научна специалност „Световно стопанство и МИО“, професионално направление „3.8. Икономика“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1069 / 14.04.2021 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 2021-2025 г. Научен ръководител на докторанта е проф. д.ик.н. Бистра Боева.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд се състои от заглавна страница, съдържание, увод, четири глави, заключение, използвана литература, списъци на таблиците и фигурите, списък на публикациите и седем приложения. По обем разработката обхваща 267 стандартни страници, от които 198 страници са основен текст. Авторът е посочил повече от 300 литературни източника на български, английски и японски език. Трудът съдържа 16 таблици и 13 фигури.

В днешно време ускореното развитие на технологиите и дигитализацията отправят сериозни предизвикателства пред компаниите, опериращи на задграничните пазари. В този аспект темата за Общество 5.0 е особено актуална, тъй като предлага нова парадигма за решаване на социални и икономически проблеми, в основата на която са човекът и неговите потребности, социалното благополучие и устойчивото развитие. В Общество 5.0 технологиите и иновациите работят в полза на хората. Възникнала първоначално в Япония, концепцията за Общество 5.0 надхвърля японския контекст и се превръща в част от глобалния преход към устойчиви, дигитални и социално ориентирани икономики. Темата за Общество 5.0 предизвиква академичен интерес и предоставя концептуална рамка за нови изследвания. Тя има потенциал да обогати теориите за информационното общество, дигиталната икономика, международния бизнес и управлението на иновациите не само в японския, но и в глобален аспект. Темата е недостатъчно развита в българската и чуждата литература. Настоящата дисертация запълва тази празнота.

Структурата на дисертацията е логично построена в четири глави, като е следван подходът от общото към частното и е постигнат добър баланс между теория и практика.

Във въведението последователно, изчерпателно и коректно са представени мотивите за избора на темата, актуалността на изследваната проблематика, обектът и предметът, основната цел и изследователските задачи, тезата и хипотезите, методологията на изследването, ограничителните условия и структурата на изложението. Обект на дисертацията са стратегиите за навлизане на компании на японския пазар, а предмет – влиянието на концепцията за Общество 5.0 върху стратегиите на компаниите за интернационализация. Авторът доказва тезата, че предпоставка за успеха на компаниите, навлизащи на японския пазар в условията на Общество 5.0, е следването на стратегически подход, който съчетава класически и съвременни модели на интернационализация. Тази теза е конкретизирана в три хипотези, чиято валидност е проверена в рамките на изследването.

Първа глава има теоретичен характер и последователно и изчерпателно представя същността на фирмената интернационализация посредством водещи класически теории, модели и стратегии, и дигитализацията с нейната роля в прехода към Общество 5.0. В главата се открояват задълбочените теоретични познания на автора по международен бизнес, маркетинг и стратегически мениджмънт. Първа глава завършва с изводи, основният от които е, че в контекста на съвременния международен бизнес, дигитализацията и концепцията за Общество 5.0,

теориите за интернационализация трябва да бъдат преосмислени и допълнени, за да са в съответствие с условията на днешната международна бизнес среда. Интернационализацията следва да се разглежда като активна стратегия за международно развитие в иновационен и социален план.

Втора глава на дисертационния труд е фокусирана върху същността и характеристиките на концепцията за Общество 5.0 като водещ фактор в съвременната японска бизнес среда. Представени и дискутирани са ползите от внедряването на тази концепция и е открояна връзката с целите за устойчиво развитие. Главата също завършва с изводи, в които са коментирани и предизвикателствата пред компаниите, опериращи на японския пазар.

Трета глава разглежда особеностите на японското макро- и микрообкръжение, както и поведението на съвременния японски потребител. В главата са представени собствената визия и очаквания на дисертанта за приносите на Общество 5.0 към икономиката на Япония. Авторът доказва, че японският пазар съчетава значителен пазарен потенциал с високи изисквания към навлизащите компании.

Четвърта глава на дисертационния труд има силно изразен практически характер. Главата е разделена на две части. В първата част са представени резултатите от анкетно проучване на степента на познаване от страна на българските компании на японския пазар и новите фактори, които влияят върху тяхната дейност в контекста на прехода към Общество 5.0. Втората част на главата е казусно изследване на японската компания Мејѝ и нейното партньорство с българската „Ел Би Булгарикум“ ЕАД. В края на главата са формулирани практически значими изводи.

В заключението в обобщен вид са коментирани най-важните моменти от дисертацията и са формулирани водещите изводи. Подробно и изчерпателно са посочени аргументите, доказващи основната теза и трите хипотези. Заключението завършва с основните приноси на автора и препоръки за бъдещи изследвания по темата на дисертационния труд.

Езикът и стилът на изложението са ясни и точни. Посочените литературни източници представляват публикации на водещи автори в областта на международния бизнес, мениджмънт и маркетинг, както и в областта на новите технологии и устойчивостта. Те са коректно използвани и цитирани. Техническото оформление е на високо ниво. Считаю, че дисертационният труд е оригинален.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Като основен научен резултат може да се посочи потвърждаването на авторската теза и съпътстващите я три хипотези. Използвани са утвърдени научно-изследователски методи и модели за анализ, които са дали възможност на автора да направи задълбочен анализ на японското макро- и микрообкръжение в условията на преход към Общество 5.0, както и на стратегиите на компаниите за навлизане и опериране на японския пазар, в т.ч. и оценка на перспективите пред българските компании, които искат да осъществяват бизнес дейност в Япония. Считаю, че формулираните в увода цел и задачи са постигнати.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемаю и положително оценяваю формулираните от дисертанта научни и научно-приложни приноси. Бих могъл да ги обобщя в следните насоки:

- научни приноси: систематизирано и обогатено е актуалното знание по специфичен проблем от областта на международния бизнес, а именно: необходимостта от преосмисляне на процеса и стратегиите за интернационализация на компаниите в условията на съвременната международна бизнес среда, обусловена от ускореното развитие на новите технологии и прилагането на целите на устойчивостта;
- научно-приложни приноси: извършен е задълбочен анализ на японския пазар в контекста на Общество 5.0, направено е собствено емпирично изследване на българските компании, които навлизат в Япония и е разработен казус за японска компания, като резултатите от изследването са послужили за формулиране на практически значими изводи и препоръки към интернационализиращите се компании.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В автореферата са представени 3 публикации. Всички те са на английски език и по темата на дисертационния труд, като представят в големи детайли отделни части от дисертацията. Едната публикация е статия в утвърдено научно списание, а другите две са доклади на международни научни конференции. Считаю, че текстовете са оригинални и давам положителна оценка на публикациите.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е предложен на български и английски език и представя в кратък вид най-важните моменти от дисертационния труд. В него са поместени справка за основните научни и приложни приноси и списък на публикациите по темата на дисертацията. Считаю, че структурата на автореферата отговаря на изискванията и давам положителна оценка на неговия текст и техническо оформление.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към рецензирания дисертационен труд могат да бъдат отправени някои критични бележки, които обаче не омаловажават високата научна стойност на труда и следва да бъдат приети по-скоро като препоръки за бъдещи изследвания на автора:

1. В текста на дисертацията и особено в изводите към всяка от главите би могло по-добре да се открие връзката с тезата и хипотезите. В момента тази връзка е разкрита най-вече в заключението. Хубаво е да присъства и в другите части на труда.
2. Изследването би спечелило, ако се анализират повече японски компании от различни отрасли, опериращи в условията на Общество 5.0.
3. Интересно би било в бъдещи изследвания на дисертанта по темата освен посочените в заключението насоки да се анализира и влиянието на културния фактор и межкултурните различия върху еволюцията на концепцията за Общество 5.0.
4. Използваната литература следва да бъде по-прецизно подредена по азбучен ред. Уместно би било при толкова много източници те да бъдат групирани по някакъв критерий.

Бих помолил по време на защитата дисертантът да коментира следния въпрос:

Как оценявате възможностите за внедряване на концепцията за Общество 5.0 в България? Какви биха били предимствата и предизвикателствата за българския бизнес и българската икономика?

8. Заключение

Безспорно дисертантът Константин Иванов е положил значителен труд за изследване на японската бизнес среда в условията на приложението на новите технологии и най-вече на концепцията за Общество 5.0. Като имам предвид актуалността на разглежданата в дисертационния труд проблематика, наличието на значими научни и научно-приложни приноси, както и положените от страна на автора

сериозни и успешни усилия за анализ, считам, че предложеният дисертационен труд, авторефератът, както и публикациите, напълно покриват националните изисквания, поради което убедително гласувам **„ЗА“** присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на **Константин Ценков Иванов по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ в професионално направление „3.8. Икономика“**.

София, 2 февруари 2026 г. Подпис: *доц. д-р Доброслав Моллов*

R E V I E W

From: **Assoc. Prof. Dobroslav Emilov Mollov, PhD**

UNWE, Department of "International Economic Relations and Business"
Scientific specialty: "World Economy and International Economic Relations"

Subject: dissertation for the award of the educational and scientific degree "**PhD**" in the scientific specialty "World Economy and International Economic Relations" at the University of National and World Economy

Author of the dissertation: **Konstantin Tsenkov Ivanov**

Topic of the dissertation: **Strategies for entering the Japanese market in the context of Society 5.0**

Reason for submitting the review: participation in the scientific jury for the defense of the dissertation work according to Order No. 3993 / 18.12.2025 of the Vice-Rector for Research and Development of the UNWE

1. Information about the dissertation candidate

The doctoral candidate Konstantin Ivanov studied under the doctoral program at the Department of International Economic Relations and Business of the UNWE in the scientific specialty "World Economy and International Economic Relations", professional field "3.8. Economics" in accordance with the Order of the Rector of the UNWE No. 1069 / 14.04.2021. The training was carried out in a regular form during the period 2021-2025. The doctoral student's scientific supervisor is Prof. Bistra Boeva, D.Sc.

2. General characteristics of the presented dissertation work

The dissertation submitted for review consists of a title page, table of contents, introduction, four chapters, conclusion, references, lists of tables and figures, list of publications and seven appendices. The volume of the work covers 267 standard pages, of which 198 pages are the main text. The author has cited more than 300 literary sources in Bulgarian, English and Japanese.

The work contains 16 tables and 13 figures.

Nowadays, the accelerated development of technologies and digitalization pose serious challenges to companies operating in foreign markets. In this aspect, the topic of Society 5.0 is particularly relevant, as it offers a new paradigm for solving social and economic problems, based on the human beings and their needs, social well-being and sustainable development. In Society 5.0, technologies and innovations work for the benefit of people. Originating in Japan, the concept of Society 5.0 goes beyond the Japanese context and becomes part of the global transition to sustainable, digital and socially oriented economies. The topic of Society 5.0 arouses academic interest and provides a conceptual framework for new research. It has the potential to enrich theories of the information society, the digital economy, international business and innovation management not only in the Japanese, but also in the global aspect. The topic is insufficiently developed in the Bulgarian and foreign literature. The present dissertation fills this gap.

The structure of the dissertation is logically built into four chapters, following the general to the specific approach and achieving a good balance between theory and practice.

The introduction consistently, comprehensively and correctly presents the reasons for choosing the topic, the relevance of the research problem, the object and subject, the main goal and research tasks, the thesis and hypotheses, the research methodology, the limitations and the structure of the text. The object of the dissertation is the strategies for entering the Japanese market of companies, and the subject – the influence of the concept of Society 5.0 on the strategies of companies for internationalization. The author proves the thesis that a prerequisite for the success of companies entering the Japanese market in the conditions of Society 5.0 is the pursuit of a strategic approach that combines classical and modern models of internationalization. This thesis is specified in three hypotheses, the validity of which is verified within the framework of the study.

The first chapter is theoretical in nature and consistently and comprehensively presents the essence of corporate internationalization through leading classical theories, models and strategies, and digitalization with its role in the transition to Society 5.0. The chapter highlights the author's deep theoretical knowledge of international business, marketing and strategic management. The first chapter ends with conclusions, the main of which is that in the context of modern international business, digitalization and the concept of Society 5.0, internationalization theories need to be reconsidered and supplemented in order to be in line with the conditions of today's international

business environment. Internationalization should be considered as an active strategy for international development in an innovative and social sense.

The second chapter of the dissertation focuses on the essence and characteristics of the concept of Society 5.0 as a leading factor in the contemporary Japanese business environment. The benefits of implementing this concept are presented and discussed, and the connection with the Sustainable Development Goals is highlighted. The chapter also ends with conclusions, which comment on the challenges facing companies operating in the Japanese market.

Chapter three examines the specifics of the Japanese macro- and microenvironment, as well as the behavior of the contemporary Japanese consumer. The chapter presents the dissertationist's own vision and expectations for the contributions of Society 5.0 to the Japanese economy. The author proves that the Japanese market combines significant market potential with high requirements for entering companies.

The fourth chapter of the dissertation has a strongly expressed practical nature. The chapter is divided into two parts. The first part presents the results of a survey of the level of knowledge of Bulgarian companies on the Japanese market and the new factors that influence their activities in the context of the transition to Society 5.0. The second part of the chapter is a case study of the Japanese company Meiji and its partnership with the Bulgarian "LB Bulgarikum". At the end of the chapter, practically significant conclusions are formulated.

The conclusion summarizes the most important points of the dissertation and formulates the main conclusions. The arguments proving the main thesis and the three hypotheses are stated in detail and comprehensively. The conclusion ends with the author's main contributions and recommendations for future research on the topic of the dissertation.

The language and style of the presentation are clear and precise. The cited literary sources are publications by leading authors in the field of international business, management and marketing, as well as in the field of new technologies and sustainability. They are correctly used and cited. The technical layout is at a high level. I believe that the dissertation work is original.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results

The main scientific result can be considered the confirmation of the author's thesis and the three accompanying hypotheses. Established scientific research methods and analysis models were used, which allowed the author to conduct an in-depth analysis of the Japanese macro- and microenvironment in the conditions of transition to Society 5.0, as well as the strategies of companies

for entering and operating in the Japanese market, including an assessment of the prospects for Bulgarian companies that want to do business in Japan. I believe that the goal and objectives formulated in the introduction have been achieved.

4. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

I accept and positively evaluate the scientific and applied scientific contributions formulated by the dissertation. I could summarize them in the following directions:

- scientific contributions: current knowledge on a specific problem in the field of international business has been systematized and enriched, namely: the need to rethink the process and strategies for internationalization of companies in the conditions of the modern international business environment, determined by the accelerated development of new technologies and the implementation of sustainability goals;
- scientific and applied contributions: an in-depth analysis of the Japanese market was carried out in the context of Society 5.0, an own empirical study of Bulgarian companies entering Japan was conducted and a case study for a Japanese company was developed, with the results of the study serving to formulate practically significant conclusions and recommendations to internationalizing companies.

5. Evaluation of dissertation publications

The abstract presents 3 publications. All of them are in English and on the topic of the dissertation, presenting in greater detail individual parts of the dissertation. One publication is an article in an established scientific journal, and the other two are reports from international scientific conferences. I believe that the texts are original and I give a positive assessment of the publications.

6. Evaluation of the abstract

The abstract is offered in Bulgarian and English and presents in a concise form the most important moments of the dissertation work. It contains a reference to the main scientific and applied contributions and a list of publications on the topic of the dissertation. I believe that the structure of the abstract meets the requirements and I give a positive assessment of its text and technical layout.

7. Critical notes, recommendations and questions

Some critical remarks can be made to the reviewed dissertation work, which, however, do not diminish the high scientific value of the work and should be accepted rather as recommendations for future research by the author:

1. In the text of the dissertation and especially in the conclusions to each chapter, the connection with the thesis and hypotheses could be better highlighted. Currently, this connection is revealed mostly in the conclusion. It is good to have it present in the other parts of the work as well.
2. The study would benefit from analyzing more Japanese companies from different industries operating in the context of Society 5.0.
3. It would be interesting in future research by the dissertation on the topic, in addition to the guidelines indicated in the conclusion, to analyze the influence of the cultural factor and intercultural differences on the evolution of the concept of Society 5.0.
4. The literature used should be more precisely arranged in alphabetical order. With so many sources, it would be appropriate to group them according to some criterion.

I would ask the dissertation candidate to comment on the following question during the defense:

How do you assess the opportunities for implementing the concept of Society 5.0 in Bulgaria? What would be the advantages and challenges for Bulgarian business and the Bulgarian economy?

8. Conclusion

Undoubtedly, the dissertation candidate Konstantin Ivanov has put in considerable effort to study the Japanese business environment in the context of the application of new technologies and, above all, the concept of Society 5.0. Considering the relevance of the issues considered in the dissertation, the presence of significant scientific and applied scientific contributions, as well as the serious and successful efforts made by the author for analysis, I believe that the proposed dissertation, the abstract, and the publications fully meet the national requirements, which is why **I vote convincingly "YES" the awarding of the educational and scientific degree "PhD" to Konstantin Tsenkov Ivanov in the scientific specialty "World Economy and International Economic Relations" in the professional field "3.8. Economics"**.

Sofia, February 2, 2026. Signature: *Assoc. Prof. Dobroslav Mollov, PhD*